

ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ У ХОДІ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У ГРУЗІЇ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті здійснено огляд теоретичних та практичних аспектів юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо ситуацій у Грузії та Україні. Оцінено поточний стан розгляду цих ситуацій, проаналізовано прорахунки грузинської сторони і тактику Російської Федерації у відносинах з Міжнародним кримінальним судом. Досліджено наявність окремих аспектів юрисдикції Суду в згаданих ситуаціях. Надано рекомендації щодо шляхів подальшої співпраці України та Міжнародного кримінального суду.

Ключові слова: Міжнародний кримінальний суд, юрисдикція, російсько-грузинська війна, ситуація в Грузії, ситуація в Україні, окупація, злочини проти людяності.

Теоретичні та практичні аспекти юрисдикції Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) були предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Разом з тим особливості юрисдикції Суду в конкретних випадках, зокрема в контексті збройних конфліктів у Європі останніх років, практично не аналізувалися. Однак саме ці питання стануть фокусом уваги Суду найближчим часом, і юридична доктрина не має відставати від загальних тенденцій у розвитку міжнародного права.

Найзначнішими за останнє десятиліття конфліктами, що сколихнули всю Європу, стали російсько-грузинська війна 2008 р. та російська збройна агресія проти України, що почалась у 2014 р. Ці конфлікти мають багато спільних ознак, зокрема: єдина держава-агресор, надумані приводи для застосування сили (захист російських миротворців у Грузії, захист громадян РФ та «співвітчизників» у Криму, захист російськомовного населення Донбасу), декларування гуманітарної мети здійснюваних збройних операцій [1, с. 97–99]. Наслідки цих конфліктів також подібні: утворення самопроголошених республік з маріонетковими урядами, а у випадку з Україною – ще й анексія частини її території. Разом з тим є декілька відмінних рис. Так, у ході грузинського конфлікту відбулося відкрите вторгнення російських військ на територію країни. Що стосується України, то присутність російських збройних сил на Сході відкрито не визнається, що потенційно ускладнює кваліфікацію вчинюваних злочинів та встановлення кола винних осіб.

Нині ситуації щодо Грузії та щодо України перебувають у провадженні МКС. Стосовно

ситуації в Грузії передовсім слід відмітити, що, хоча Росія не є стороною Римського статуту, Грузія була стороною Римського статуту з 1 грудня 2003 р. Хоча відповідно до статті 13(1)(а) Статуту МКС держава могла за власною ініціативою передати ситуацію до Суду, вона цього не зробила, тому Прокурор ініціював розслідування *proprio motu* відповідно до статті 13(1)(с). Ситуація в Грузії пройшла стадію попереднього розслідування (*preliminary examination*) і 27 січня 2016 р. перейшла на наступну – стадію розслідування (*investigation*) відповідно до статті 15 [2, para. 59].

Що стосується України, то хоча наша держава і не є стороною Римського статуту, однак за власною ініціативою визнала юрисдикцію МКС щодо двох ситуацій: злочинів проти людяності, вчинених з 21 листопада 2013 р. по 22 лютого 2014 р. під час Революції Гідності, та «злочинів проти людяності та воєнних злочинів, вчинених вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій “ДНР” та “ЛНР”» згідно зі статтею 12(3) Римського статуту [3; 4]. Першу заяву було подано 17 квітня 2014 р., а другу – лише через півтора року з моменту початку конфлікту, а саме 8 вересня 2015 р.

Ситуація щодо України поки що перебуває на стадії попереднього розслідування. Слід зазначити, що в Римському статуті не встановлено строків, протягом яких має тривати попереднє розслідування [5, para. 13]. Більше того, окрім збору інформації, що стосується ситуації, метою попереднього розслідування є заохочення держав проводити внутрішні розслідування, що пояснює те, чому ця стадія зазвичай затягується на декілька

років [5, para. 16]. Так, ситуація в Грузії перебувала на стадії попереднього розслідування з серпня 2008 р., і лише після того, як у березні 2015 р. уряд Грузії повідомив Прокурора про офіційне призупинення розслідування на національному рівні, в жовтні 2015 р. Прокурор ініціював подальший рух справи [5, paras. 227–228]. Перед тим як ініціювати розслідування, відповідно до статті 53(1)(а)-(с) Римського статуту Прокурор має довести існування таких трьох факторів: 1) наявність юрисдикції МКС розглядати справи в межах цієї ситуації (юрисдикція включає часову юрисдикцію, територіальну або персональну юрисдикцію, а також предметну юрисдикцію); 2) прийнятність справи (включає дотримання принципу комплементарності та вимоги серйозності вчинених злочинів); 3) відповідність розслідування інтересам правосуддя [5, para. 3; 6]. Слід підкреслити, що на стадії попереднього розслідування МКС отримує інформацію через «повідомлення» (*communications*) від осіб чи організацій, а також може запитувати додаткову інформацію в держав, органів ООН, неурядових організацій тощо [6, Art. 15(2)]. Тобто на цей час МКС не має реальних слідчих повноважень. А це означає, що будь-які висновки, яких дійшов Прокурор на цій стадії, не є остаточними або обов'язковими для Суду [5, para. 11].

Отже, на практиці Офіс Прокурора встановив чотири фази попереднього розслідування, що являють собою так званий «процес фільтрації» ситуацій, щодо яких у подальшому здійснюватиметься розслідування (*investigation*). Перша фаза полягає в початковій оцінці інформації, отриманої з «повідомлень», тобто відбувається окреслення ситуації і виділення в ній тих злочинів, що потенційно можуть підпадати під юрисдикцію МКС [5, para. 15]. Друга фаза пов'язана з формальним початком попереднього розслідування, коли аналізуються, по-перше, наявність передумов здійснення юрисдикції відповідно до статті 12 Римського статуту, а також чи відносяться вчинені злочини до предметної юрисдикції Суду [5, para. 15]. Під час третьої фази оцінюються вимоги прийнятності потенційних справ. І нарешті, під час четвертої фази перевіряється, чи відповідає продовження провадження інтересам правосуддя [5, para. 15]. На стадії попереднього розслідування через брак інформації ще неможливо окреслити реальні справи, тому дотримання критерію прийнятності визначається щодо «потенційних справ». Тобто має існувати попередній перелік осіб або груп осіб, які відігравали найбільш важливу роль у вчиненні злочинів, а також

попередній перелік злочинів, які підпадають під юрисдикцію Суду [2, paras. 36–37].

Отже, на кінець 2015 р. розгляд ситуації щодо України перебував на другій фазі стадії попереднього розслідування (визначення предметної юрисдикції) [5, с. 1]. До цього часу по першій ситуації до Суду надійшло 15 повідомлень, по другій – 20 [5, para. 80]. У першій ситуації Офіс Прокурора вже проаналізував відповідність злочинів, вчинених під час Революції Гідності, елементам злочинів проти людяності, зокрема щодо вбивств згідно зі статтею 7(2)(а) Римського статуту. Було встановлено наявність державної політики атакувати цивільне населення, а також можливість кваліфікації цих діянь як «атаки, спрямованої проти цивільного населення» [5, paras. 93–94]. Однак разом з тим Прокурор дійшов висновку, що на цей момент інформації замало, щоб підтвердити широкомасштабний або систематичний характер відповідних злочинів [5, para. 95]. Згідно з Римським статутом вимоги широкомасштабності та систематичності є альтернативними [6, Art. 7(1)]. Це підтверджується також і судовою практикою МКС [7, para. 1162]. «Широкомасштабність» означає масштабний характер нападу та велику кількість жертв, тоді як «систематичність» відображає організований характер діянь та неможливість їх випадкового скоєння [7, para. 1123]. Отже, на цей момент Прокурор дійшов висновку, що для задоволення вимоги широкомасштабності вказаним діянням бракує інтенсивності (зіткнення відбувались не кожен день, у сукупності всього декілька днів) та географічного охоплення (територія зіткнень фактично була обмежена майданом Незалежності) [5, paras. 96, 100]. Щодо вимоги систематичності, то, на думку Прокурора, хоча відповідні діяння мали невинуватий та непропорційний характер, проте були реактивними, тобто являли собою «надмірну та насильницьку відповідь силових служб на уявну загрозу публічному порядку та їх власній безпеці» [5, para. 99]. Очевидно, аргументи Прокурора, особливо це стосується вимоги систематичності, є не дуже переконливими. Слід відмітити, що ситуація щодо злочинів, вчинених під час Революції Гідності, перебуває лише на початковій стадії провадження, і тому може бути переглянута у світлі нових фактів та інформації [5, para. 101]. Крім того, із надходженням другої заяви попередне розслідування щодо обох ситуацій було об'єднане. Адже, незважаючи на те, що події, що відбуваються з кінця лютого 2014 р., за своїм характером відрізняються від подій, що складають першу ситуацію, виходячи з ширшого контексту, враховуючи розвиток подій з листопада 2013 р., а також

взаємопов'язану політичну динаміку, на думку Прокурора, друга ситуація «може розглядатись як продовження ситуації кризи, що почалася з протестного руху Майдану» [5, para. 107]. Отже, за умови надходження до МКС нових, більш достовірних доказів щодо попередньо спланованого та організованого характеру злочинів на Майдані, а також за умови продовження розслідування ситуації в Україні все ще залишається ймовірність, що винні в цих злочинах постануть перед Судом.

Що стосується подій після 20 лютого 2014 р., то МКС ще не здійснював оцінки того, чи підпадають відповідні злочини під предметну юрисдикцію Суду. Зважаючи на подібність ситуацій у Грузії та Україні, а також те, що ситуація в Грузії вже перебуває на наступній стадії провадження, наша держава може скористатися грузинським досвідом, плануючи стратегію майбутніх відносин з МКС. Загалом досвід Грузії в цьому плані досить негативний, однак це може стати гарним уроком щодо того, яких помилок варто уникати Україні. Серед найбільших прорахунків Грузії було те, що вона почала здійснювати розслідування та передавати інформацію до МКС набагато пізніше, ніж Росія [8]. Так, ще 10 серпня 2008 р. президент РФ Д. Медведєв особисто доручив голові Слідчого комітету Прокуратури збирати докази злочинів, вчинених грузинськими збройними силами в Південній Осетії, з тим, щоб «створити необхідну базу для кримінального переслідування осіб, винних у цих злочинах» [9, с. 70]. Слідчий комітет задіяв понад 200 слідчих та 29 криміналістів, і вже 25 вересня було заявлено, що комітет закінчив збирати доказову базу [9, с. 70]. При перевірці цих доказів неурядовою організацією *Human Rights Watch* виявилось, що більшість із них сфальсифіковано [9, с. 71]. Варто зазначити, що в останні роки, зокрема зі зміною уряду в Грузії 2014 р., розслідування з боку Росії ще більше активізувались. Грузинська сторона натомість від початку не поспішала з розслідуваннями, і на сьогодні не тільки жодного злочинця не притягнуто до відповідальності, а й навіть розслідування з боку Грузії призупинено, передовсім через обмежений доступ на територію Південної Осетії, відмову Російської Федерації співпрацювати, а також через бездіяльність влади в останні роки. Саме неефективність розслідування злочинів з боку грузинської сторони робить справу прийнятною (*admissible*) для подальшого розгляду МКС на підставі принципу комплементарності [10, para. 323].

Що стосується обґрунтування юрисдикції МКС щодо російсько-грузинського конфлікту, то в запиті до Палати попереднього провадження

Прокурор посилається на наступні аспекти юрисдикції Суду щодо ситуації в Грузії. У частині предметної юрисдикції МКС стверджується, що було вчинено воєнні злочини та злочини проти людяності [10, para. 53]. Злочини, вчинені під час російсько-грузинського конфлікту, можна поділити на дві групи: 1) вбивства, насильницькі переміщення та переслідування етнічних грузинів, знищення та розграбування їхньої власності збройними силами Південної Осетії (з можливою участю російських збройних сил), зокрема це злочини, передбачені статтями 7(1)(a), 7(1)(d), 7(1)(h), а також статтями 8(2)(a)(i) або 8(2)(c)(i), 8(2)(b)(xiii) або 8(2)(e)(xii), 8(2)(b)(xvi) або 8(2)(e)(v) залежно від того, чи буде доведено участь у цих подіях російських збройних сил [2, para. 23; 5, paras. 235, 243–244]; 2) навмисно спрямовані напади проти грузинських миротворчих сил з боку збройних сил Південної Осетії, а також проти російських миротворчих сил з боку грузинських збройних сил, зокрема це злочини, передбачені статтями 8(2)(b)(iii) або 8(2)(e)(iii), знову ж таки залежно від доведення участі збройних сил Росії у вказаних злочинах і відповідно кваліфікації збройного конфлікту як внутрішнього чи міжнародного [5, paras. 235, 248]. Прокурор пропонує кваліфікувати весь конфлікт в офіційно встановлених часових межах, тобто з 7 серпня по 10 жовтня 2008 р., як міжнародний, оскільки в цей час Росія здійснювала «загальний контроль» (*overall control*) над південно-осетинськими збройними силами [10, para. 70]. Більше того, і це також підтверджує Палата попереднього провадження, ще за декілька місяців до вказаних подій Росія була залучена до організації, планування та координування дій південно-осетинських сил, здійснюючи загальний контроль над ними, якого було б достатньо для того, щоб уже тоді проголосити конфлікт міжнародним [2, para. 27; 10, para. 71].

Варто відмітити також, що в ході внутрішнього розслідування як Росія, так і Грузія порушували справи щодо вчинення геноциду [10, paras. 284, 313], однак згодом ці справи було закрито. Загалом, надаючи дозвіл на проведення розслідування, Палата попереднього провадження наголосила, що не обмежує розслідування лише переліком злочинів, про які йдеться в дозволі [2, para. 63]. Тож потенційно МКС має можливість кваліфікувати відповідні діяння навіть як геноцид, якщо це буде підтверджено зібраними доказами.

Подібно до Грузії, Україна в другій заяві щодо визнання юрисдикції МКС також посилається лише на воєнні злочини та злочини проти людяності, однак не конкретизує їх [4].

Часова юрисдикція МКС щодо ситуації в Грузії виникла з часу вступу в силу Римського статуту для Грузії, тобто з грудня 2003 р. Сам конфлікт (точніше ескалація конфлікту) відбувся з 7 серпня по 10 жовтня 2008 р. Однак у запиті Прокурор просить визначити часові рамки конфлікту з 1 липня 2008 р. по 10 жовтня 2008 р. (дата остаточного виведення російських військ), обґрунтовуючи це необхідністю розслідувати події, які передували формальному початку конфлікту і стали причиною його ескалації, що, своєю чергою, потенційно може допомогти встановити необхідний зв'язок між контекстуальними елементами для встановлення воєнних злочинів і злочинів проти людяності [10, para. 57].

Україна у своєму зверненні визначає початок часової юрисдикції МКС як 20 лютого, і ця дата фактично збігається з формальним початком військових дій Росії. Однак, зважаючи на те, що цілком імовірно, що Російська Федерація здійснювала підготовку вторгнення до України ще задовго до офіційного початку агресії, було б виправдано в заяві зазначити дату на декілька місяців раніше. З іншого боку, враховуючи об'єднання процедури попереднього розслідування двох ситуацій щодо України, цей факт уже не має істотного значення.

Надзвичайно важливим є також питання територіальної юрисдикції МКС. Адже, по-перше, згідно зі статтею 12(2)(а) Римського статуту всі злочини, вчинені на території держави-сторони Статуту або держави, що визнала юрисдикцію МКС, незалежно від національності злочинців, підпадають під юрисдикцію Суду. А це особливо актуально в разі збройного конфлікту міжнародного характеру, коли держава-агресор не є стороною Римського статуту. І хоча деякі автори, здебільшого підтримуючи політичну позицію США щодо МКС, зазначають, що, якщо злочин вчинено на території держави-сторони Статуту громадянином держави, яка не є стороною Статуту, застосування Статуту буде порушенням міжнародного договірної права, оскільки тоді Статут встановлюватиме обов'язки для держави, яка не є стороною цього міжнародного договору [11, с. 26], однак, як слушно зауважує Вільям Шабас, право держави здійснювати юрисдикцію в такому разі (або делегувати її МКС) над особами, що перебувають на її території, є одним з проявів її суверенітету [12, с. 286].

По-друге, дія Римського статуту поширюється навіть на територію, над якою держава-сторона не здійснює ефективного контролю внаслідок її окупації або встановлення сепаратистського режиму. Це також пов'язано з тим, що згідно

з міжнародним правом така територія перебуває під суверенітетом держави [12, с. 285].

Повертаючись до ситуації в Грузії, варто нагадати, що Південна Осетія «проголосила незалежність» ще у 1990-х роках, а після російсько-грузинського конфлікту за сприяння Росії була визнана декількома державами-членами ООН. Прокурор зазначив, що під час конфлікту територія Південної Осетії «була окупована Росією щонайменше до 10 жовтня 2008 р.» [10, para. 54]. Також було окуповано і грузинські території, прилеглі до Південної Осетії [10, para. 72]. Однак, на його думку, це не має завадити Суду визнати територіальну юрисдикцію над територією Південної Осетії [10, para. 54]. Палата попереднього провадження підтвердила цю позицію [2, para. 6].

Отже, виходячи зі сказаного вище, проголошення ЛНР та ДНР на сході України та окупація російськими збройними силами (у разі доведення) цієї території не є перешкодою для поширення територіальної юрисдикції МКС на всю територію України.

З теоретичного погляду, важливим є також питання, чи може держава, яка здійснює суверенітет над окупованою територією, після початку окупації укласти договори, які матимуть силу на цій території, наприклад, у разі ратифікації Римського статуту? Або ж при одноразовому визнанні юрисдикції Суду? Виходячи з основоположного в міжнародному праві принципу територіальної юрисдикції, а також з практики МКС, держава має таке право. Узагалі, юрисдикція держави, принаймні в межах її території, складається із законодавчої (зокрема укладення міжнародних договорів), судової (зокрема прийняття рішення про делегування такої юрисдикції міжнародним судовим органам) та виконавчої. Хоча в разі окупації здійснення виконавчої юрисдикції *de facto* буде обмежено [13, с. 197].

У своїй нечисленній на сьогодні практиці МКС уже звертався до питань територіальної юрисдикції в контексті, схожому на той, що є в Грузії та Україні. Так, у справі *Lubanga* мова йшла про окупацію частини території Демократичної Республіки Конго Угандою. Остання утримувала над окупованою територією ефективний контроль. Злочини, про які йдеться, вчинив Томас Лубанга з липня 2002 р. по грудень 2003 р. При цьому при визначенні своєї часової юрисдикції МКС посилався саме на час вступу в силу Статуту для Демократичної Республіки Конго (1 липня 2002 р.), а не держави-окупанта Уганди (1 вересня 2002 р.) [14, para. 26]. Крім того, як зазначалося вище, якщо існує водночас дві підстави здійснення юрисдикції – критерій національності

злочинця (персональна юрисдикція) та територіальний критерій (територіальна юрисдикція), – Суд може обрати одну з них. У цій справі МКС обрав другу підставу (відповідно до статті 12(2)(а)) [14, para. 27]. Отже, можна зробити висновок, що територіальний критерій, тобто факт вчинення злочину на певній території, є переважним у порівнянні з критерієм національності злочинця [15, с. 71–72].

У ситуації щодо Грузії Прокурор також вирішив керуватися територіальним критерієм. Тож до попереднього кола підозрюваних, за визначенням Прокурора, увійшли всі можливі причетні особи, незалежно від їхнього громадянства, а саме: посадові особи Південної Осетії, представники збройних сил Росії та Грузії. Фактично в російсько-грузинському збройному конфлікті участь брали три сторони: збройні сили Грузії, Росії та Південної Осетії [5, para. 235]. Разом з тим слід відмітити, що при визначенні прийнятності заяви, коли МКС оцінюватиме проведення розслідувань на національному рівні, будь-які розслідування з боку Південної Осетії не буде враховано, оскільки цю самопроголошену республіку не було визнано державою [2, para. 40]. Що стосується РФ, то, як уже було відзначено, на фоні бездіяльності грузинського уряду російська влада досить активно здійснює розслідування на національному рівні, причому як злочинів, вчинених проти російських миротворчих сил, так і тих, що могли бути вчинені російськими збройними силами. Так, за твердженнями Слідчого комітету Російської Федерації, у період з 2010 по 2014 р. було розглянуто 575 заяв постраждалих грузинів проти російських військовослужбовців, а також допитано понад 2000 військовослужбовців [2, paras. 43–44]. І хоча, на думку Прокурора, Росія на сьогодні ще не здійснила дієвих кроків щодо притягнення винних до відповідальності, однак Палата попереднього провадження не вважає, що відповідні процедури є неадекватними відповідно до статті 17(1)(b) Статуту [2, paras. 45–46]. Тобто, розслідуючи ці справи, Росія таким чином забезпечує власних громадян від притягнення їх до відповідальності МКС і паралельно з цим ще й активно збирає докази проти грузинської сторони.

Слід зазначити, що в другій заяві України фактично обмежується персональна юрисдикція МКС, адже в ній визнається юрисдикція Суду лише щодо злочинів, скоєних «вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій “ДНР” та “ЛНР”, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» [4]. Таке формулювання суперечить Римському

статуту, адже, по-перше, коли держава визнає юрисдикцію Суду щодо «цього злочину» відповідно до статті 12(3), мається на увазі вся «ситуація», в межах якої Суд на свій розсуд має ідентифікувати злочини, що належать до його юрисдикції, а також коло обвинувачених та постраждалих [12, с. 289]. По-друге, широке формулювання статті 12(3) у Статуті, яке потенційно надає державі, що звертається до МКС, широкі межі розсуду при окресленні аспектів ситуації, скомпенсоване Правилем 44(2) Правил процедури та доказування. У цьому правилі зазначається, що в разі, коли держава подає заяву відповідно до статті 12(3), то Секретар повідомляє цю державу, що така заява «має наслідком прийняття юрисдикції щодо злочинів, перерахованих у статті 5 Статуту, які стосуються відповідної *ситуації*» (виділ. авт. – Ю. А.), при цьому застосовуються положення частини 9 та будь-які прийняті на її основі правила, що стосуються держав-учасниць» [16]. Очевидно, що використання в заяві такого формулювання мало на меті обмежити юрисдикцію Суду щодо представників збройних сил України, які можуть бути причетні до воєнних злочинів або злочинів проти людяності. Проте, виходячи зі сказаного вище, подібна тактика не принесе бажаних результатів. Найлогічнішим виходом із цієї ситуації буде використання проти Росії її ж «зброї», тобто розслідування на національному рівні злочинів з боку української сторони. Таким чином, не тільки юрисдикція МКС щодо представників збройних сил України зможе бути обмежена законним шляхом (через застосування принципу комплементарності), але це також сприятиме усуненню політично мотивованих перешкод для якнайшвидшої ратифікації Римського статуту Україною.

Підсумовуючи, слід зазначити, що, виходячи з прикладу Грузії, перспективи розгляду МКС ситуації в Україні залишаються досить невизначеними. При цьому нашій державі ще не пізно змінити тактику у відносинах з МКС, уникнувши тих помилок, яких допустилася Грузія. Окрім активізації розслідування всіх злочинів, безвідносно до того, якою стороною вони вчинені, Україна має налагодити тісну співпрацю з МКС, а в подальшому також ратифікувати Римський статут. Також слід розуміти, що через обмеженість ресурсів МКС віддає перевагу найбільш серйозним справам, що стосуються найтяжчих злочинів та в яких обвинуваченими виступає керівництво, а не рядові військовослужбовці [17]. Тож нині варто зосередитися на визначенні кількох потенційних найперспективніших справ, які реально можуть стати предметом розгляду МКС. Саме по

цих справах потрібно збирати якісну та переконливу доказову базу, а потім оперативно передавати її до Суду. Також слід ще раз нагадати, що, на відміну від Грузії, Україна сама ініціювала

розгляд ситуації в МКС, і тому саме наша держава, а не Російська Федерація, несе відповідальність за будь-які, позитивні чи негативні, наслідки її розгляду Судом.

Список літератури

1. Задорожній О. В. Порушення агресивною війною Російської Федерації проти України основних принципів міжнародного права : монографія / О. В. Задорожній. – К. : К.І.С., 2015. – 712 с.
2. Decision on the Prosecutor's request for authorization of an investigation, Situation in Georgia, Pre-Trial Chamber I, 27 January 2016, ICC-01/15-12 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc2195945.pdf>. – Title from the screen.
3. Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року від 25 лютого 2014 року № 790-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 13. – Ст. 230.
4. Про Заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій “ДНР” та “ЛНР”, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» : Постанова Верховної Ради України від 4 лютого 2015 року № 145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 12. – Ст. 77.
5. Report on Preliminary Examination Activities, ICC-OTP (The Office of the Prosecutor), 12 November 2015 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/OTP-PE-rep-2015-Eng.pdf>. – Title from the screen.
6. Rome Statute of the International Criminal Court, UN General Assembly, 17 July 1998 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/ADD16852-AE9-4757-AE7-9CDC7CF02886/283503/RomeStatutEng1.pdf>. – Title from the screen.
7. Judgment pursuant to Article 74 of the Statute, Situation in the Democratic Republic of the Congo, in the case of the Prosecutor v. Germain Katanga, ICC-01/04-01/07, International Criminal Court (ICC), 7 March 2014 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1963464.pdf>. – Title from the screen.
8. Сімон Папуашвілі, адвокат жертв конфлікту в Міжнародному кримінальному суді / Круглий стіл на тему: «Міжнародний кримінальний суд: досвід Грузії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=nW_TfHC5QGI. – Назва з екрана.
9. Up in Flames: Humanitarian Law Violations and Civilian Victims in the Conflict over South Ossetia / Report of the Human Rights Watch, January 2009 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/georgia0109web.pdf>. – Title from the screen.
10. Request for authorisation of an investigation pursuant to article 15, 16 October 2015, ICC-01/15-4-Corr2 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc2160852.pdf>. – Title from the screen.
11. Morris M. High Crimes and Misconceptions: The ICC and Non-Party States / M. Morris // Law and Contemporary Problems. – 2001. – Vol. 64, № 1. – P. 13–66.
12. Schabas W. A. The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute / W. A. Schabas. – New York : Oxford University Press, 2013. – 1260 p.
13. Vagias M. The Territorial Jurisdiction of the International Criminal Court: Certain Contested Issues : PhD Thesis / M. Vagias. – Bynkers Hoek Publishing, 2011. – 264 p.
14. Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo, Decision on the Prosecutor's Application for a warrant of arrest, Article 58, 10 February 2006, ICC-01/04-01/06-8-US-Corr [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc530350.pdf>. – Title from the screen.
15. Schabas W. A. An Introduction to the International Criminal Court / W. A. Schabas. – 3rd ed. – New York : Cambridge University Press, 2007. – 548 p.
16. Rules of Procedure and Evidence, reproduced from the Official Records of the Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court, First session, New York, 3–10 September 2002 (ICC-ASP/1/3 and Corr. 1), part II.A [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Documents/RulesProcedureEvidenceEng.pdf. – Title from the screen.
17. Алекс Презанті / Круглий стіл на тему: «Міжнародний кримінальний суд: досвід Грузії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=nW_TfHC5QGI. – Назва з екрана.

I. Anosova

JURISDICTION OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT WITH RESPECT TO THE CRIMES COMMITTED IN THE COURSE OF ARMED CONFLICTS IN GEORGIA AND UKRAINE: A COMPARATIVE ANALYSIS

The article provides an overview of some theoretical and practical aspects of the jurisdiction of the ICC with respect to the situations in Georgia and Ukraine. The research is based on the comparative legal analysis of the situations in the two states. Such an approach was dictated by the similar background of the armed conflicts, regional particularities and political actors involved therein. The first part of the article is dedicated to the evaluation of the recent developments in proceedings of the ICC in the respective situations. In addition, the author analyzed miscalculations of Georgia and tactics of the Russian Federation in relations with the ICC. Some important observations are made concerning the unwillingness of the Georgian government and investigative authorities to investigate the crimes involving Georgian military forces, and the implications of such inaction for the advancement of the proceedings before the ICC. The second part

of the article provides a detailed examination of different aspects of the subject matter, temporal, territorial and personal jurisdiction of the ICC in the aforementioned situations. A special attention is given to the assessment of the competence of the ICC to hear the cases when one of the sides of an armed conflict is non-party to the Rome Statute. Moreover, controversial jurisdictional issues may arise when a non-party state lodges a declaration under the article 12(3) of the Rome Statute accepting the Court jurisdiction. On the basis of this analysis, the article concludes with recommendations concerning the further cooperation of the government of Ukraine with the ICC.

Keywords: International Criminal Court, jurisdiction, Russo-Georgian war, situation in Georgia, situation in Ukraine, occupation, crimes against humanity.

Матеріал надійшов 10.03.2016

УДК [341.231:321.011](477:470)“1917/1918”

Курінний О. В.

РЕТРОАКТИВНЕ САНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ЛЕГІТИМНИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ РОСІЇ У 1917 РОЦІ – НА ПОЧАТКУ 1918 РОКУ

У статті проаналізовано правові засади визнання і санкціонування постфактум політичного самовизначення українського народу з боку Тимчасового уряду та Всеросійських установчих зборів як вищих легітимних органів влади в Російській державі після Лютневої революції 1917 р.

Ключові слова: право народів на політичне самовизначення, автономія, федерація, Центральна Рада, Тимчасовий уряд, Всеросійські установчі збори, універсали.

У контексті російської агресії супроти України у 2014–2016 рр., а також у переддень 100-річчя подій Української революції 1917–1921 рр. посилюються дискусії про загальну правомірність (відповідність духові права) і легітимність як самого факту боротьби українського народу у складі Російської імперії за політичне самовизначення – державотворення, так і політико-правових методів і заходів, що реалізувалися керівництвом Центральної Ради і її Генерального секретаріату як очільниками українського визвольного руху.

Зокрема, позиція міністра закордонних справ Тимчасового уряду і лідера російських кадетів

П. М. Мілюкова щодо самовизначення Центральної Ради, яку він назвав «невизнаним, поки самочинним органом приватних, місцевих організацій» [6], висловлена як реакція на українські вимоги повноцінної територіальної автономії, набула поширення серед російських шовіністичних діячів і активно артикулюється й нині [5].

При цьому українські дослідники або розглядають діяльність Центральної Ради у 1917–1918 рр. у загальноісторичному контексті, або ж (як, наприклад, Д. Б. Яневський) навіть побіжно підживлюють думку щодо необґрунтованості вимог української сторони та неналежності дій із їх втілення.